

слідував Франклін Рузвельт та ізоляціонізм, звичний для Вашингтону, відійшли у минуло. Прихід до влади Гарі Трумена та зміна міжнародної рівноваги сил призвів до створення нового підходу до зовнішньої політики у Білому Домі. Продовж діяльності чотирьох адміністрацій нова концепція зосереджувалась на ідеї протиборства з Радянським Союзом, вона набула динамічних, гнучких та рішучих форм. З проголошенням цієї зовнішньополітичної стратегії почався шлях Америки до статусу наймогутнішої держави ХХІ століття.

Список використаних джерел:

1. Public Papers of the Presidents of the United States: John F. Kennedy, 1962: Containing the Public Messages, Speeches, and Statements of the President. – Washington.: U.S. Government Printing Office, 1964. – 974 p.
2. Miller Center of Public Affairs. Report on the Situation in the Dominican Republic (May 2, 1965) Lyndon B. Johnson. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://millercenter.org/president/lbjohnson/speeches/speech-4033>
3. Statement on Liberation Policy John Dulles January 15, 1953. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://teachingamericanhistory.org/library/document/statement-on-liberation-policy/>
4. Грайнер, Б. Американская внешняя политика от Трумэна до наших дней: дебаты о внешнеполитических принципах и стратегии США / Пер.с нем. В. М. Валькова и др.; Под ред. и с предисл. Н. Н. Николаева. – М.: Междунар. отношения, 1986. – 176 с.

Ліхідченко М.С.

вчитель,

КЗ «Лисичанська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 13»

Луганської області

АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКЕ СУПЕРНИЦТВО ПІСЛЯ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ Й СТВОРЕННЯ МАНДАТНОЇ СИСТЕМИ: ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ПОГЛЯД

Подана проблема є результатом дослідження різноманітних джерел. Достатньо велику увагу даній проблемі приділяли радянські дослідники. У праці М. С. Лазарева, Є.І. Попової, А. Г. Судейкіна, З. Н. Солонцова, Н. Н. Іноземцева, А. С. Кодаченка, В. Г. Трухановського, В. Г. Полякова, А. Д. Скаби, А. С. Маникіна, Б. С. Жигалова, Т. М. Цветкова, С. В. Никонова, Г. Н. Севастьянова. Радянські історики висвітили політику Англії та США в період та після Першої світової війни, показали справжні цілі та протиріччя цих держав.

В книзі Солонцева З. М. «Дипломатическая борьба США за господство на море и противоречия империалистических государств» показана тривала боротьба між імперіалістичними державами за панування на морі. Автор викриває непримиренні протиріччя між державами, що виникли в ході цієї боротьби, розглядає причини, які викликали перегрупування імперіалістичних сил на світовій арені напередодні Другої світової війни. Автор даної роботи

викриває фальсифікаторів, які намагаються зобразити імперіалістів у ролі миротворців, а гонку озброєнь – у вигляді роззброєння.

В монографії Н. Н. Іноземцева «Внешняя политика США в эпоху империализма» розглядаються найважливіші напрямки, характер і особливості зовнішньої політики США в епоху імперіалізму, викривається її нерозривний зв'язок з розстановкою політичних сил як у самій країні, так і в міжнародному масштабі. В роботі досліджуються головні зовнішньополітичні концепції та доктрини американського імперіалізму, розглядається їх еволюція. На великому фактичному матеріалі викриваються фальсифікації американської зовнішньої політики.

«Внешняя политика Англии на первом этапе общего кризиса капитализма» В. Г. Трухановського – монографія, в якій розглядається зовнішня політика Англії між двома світовими війнами. На підставі радянських, англійських та інших публікацій та документів, радянської та іноземної мемуарної та монографічної літератури, на матеріалах радянської та західної преси в книзі простежуються взаємовідносини Англії ліз європейськими державами, англо-американські відносини, зображується політика Англії на Близькому та Далекому Сході та в Лізі Націй.

Книга В. Г. Полякова «Англия и Мюнхенский сговор» присвячена зовнішній політиці Англії в період «Чехословацької кризи». Її хронологічні рамки обмежені подіями 11-13 березня 1938 року, що привели до загарбання Австрії гітлерівською Німеччиною, та мюнхенським зговором західних держав з німецьким фашизмом з чехословацького питання 29-30 вересня 1938 року. На підставі надрукованих документальних даних показана дійсна зовнішня політика Великої Британії в період від загарбання Австрії до розчленування Чехословаччини, в період підготовки та заключення Мюнхенської угоди, а також розкриті методи та прийоми, які характеризували діяльність англійської дипломатії в той час.

У своїй роботі «Великобритания и Локарно» Ласло Карой висвітлив позиції Великої Британії в ході підготовки та на самій Локарнській конференції, показав цілі, які висувалися тоді англійською дипломатією. Автор узагальнив шлях від першої до другої світових війн, який проходив послідовно через Версаль, Локарно, Мюнхен.

Загострення англо-американської боротьби в період світової економічної кризи 1929-1933 років, під час якої англійцям вдалося потіснити своїх американських конкурентів на окремих ділянках боротьби, широко показане в роботі А. С. Козаченка «Англо-американская борьба за рынки сбыта в период экономического кризиса (1929-1933 гг.)». Автор показує руйнівний вплив кризи, намагається показати необґрунтованість точки зору деяких авторів, які трактують питання англо-американської боротьби за світове панування дещо спрощено, надмірно підкреслюючи успіхи американської експансії і не приділяючи належної уваги можливостям та дійсному опору цій експансії з боку Англії.

Колонізаторська політика британського імперіалізму в арабських країнах між двома світовими війнами висвітлена в роботах М. С. Лазарева «Крушение

Турецкого господства на Арабском Востоке» та А. Г. Судейкіна «Колониальная политика лейбористской партии Англии», колективній монографії «Новейшая история арабских стран» під редакцією Д. Р. Вобликова, В. П. Рум'янцева.

Торкаючись американської політики в Китаї, Є. І. Попова в своїй роботі «США: борьба по вопросам внешней политики» показує спеціальні методи американського імперіалізму, специфічні особливості, притаманні політиці США на Далекому Сході. Значна увага приділяється Вашингтонській системі договорів.

Англо-американські дослідження з цієї проблеми досить широкі.

Питання, присвячені Паризькій мирній конференції, на якій відбулася ліквідація Першої світової війни, глибоко висвітлені в книзі Г. Нікольсона «Как делался мир в 1919 году». Вона відбиває точку зору тих кіл англійської суспільної думки, які співчували ідеям президента Вільсона і разом із тим свідомо або несвідомо відбивали тенденції традиційно-британської «політики рівноваги» на європейському континенті. Нікольсон у своїй праці не дає узагальненого аналізу всієї складної боротьби світових сил на Паризькій конференції. Його головна увага звернена на осіб, які відігравали видну роль в організації та роботі самої конференції.

У шеститомній праці У. Черчилля «Вторая мировая война» дається надзвичайно глибокий аналіз передвоєнних років у Європі. Автор вказує на причину генезу Другої світової війни, породжену крахом версальської системи. «Правда о мирных договорах» Ллойд-Джорджа – твір глибоко тенденційний, що вимагає до себе самого критичного ставлення. Однак, спогади, без сумнівів, є найважливішим історичним джерелом.

Повідомлені в мемуарах факти та документи дають наочне уявлення про гостроту імперіалістичних протиріч між учасниками Паризької мирної конференції.

Всебічно аналізуються політичні, економічні, ідеологічні процеси, які розгорталися на протязі XX століття на всіх п'яти континентах у фундаментальному дослідженні англійського історика Дж. Гренвілла «История XX века». Автор описав найважливіші події, масу цікавих фактів, надав галерею портретів суспільних діячів, статистичні дані. В цій роботі відбилася історія європейської та американської дипломатії, причини Першої світової війни, поданий аналіз зовнішньополітичних хитросплетінь в Європі 1920-1930 років.

Фундаментальним дослідженням про Першу світову війну, яке дає вичерпну картину першого глобального конфлікту XX століття є книга Джона Кигана «Первая мировая война». Автор трактує хід війни, її причини та наслідки з точки зору західної історіографії.

Одна з вузлових проблем XX століття – Перша світова війна – також показана в чотиритомному виданні «Мировые войны XX века». В книзі І розглядається генезис Першої світової війни, її вплив на хід цивілізаційного розвитку людства, підсумки та віддалені перспективи.

Дана проблематика розглядається також і в працях російських істориків.

В. П. Мальков у своєму дослідженні «Путь к имперству» аналізує досягнення США статусу великої держави.

Посібник Ю. А. Трошина «История стран Азии и Африки в новейшее время» охоплює весь період новітньої історії з часу закінчення Першої світової війни до кінця XX сторіччя. Автор розглядає питання політики метрополій, в тому числі Англії.

В. Н. Горохов в «Истории международных отношений» охопив період 1918-1939 років. В дослідженні розглянуті підсумки Першої світової війни, становлення Версальсько-Вашингтонської системи договорів, поданий аналіз кризи міжнародних відносин напередодні Другої світової війни. Хоча в центрі уваги автора книги знаходяться європейські країни та США, він не випускає з виду інші регіони, Схід і Захід постають як єдиний геополітичний простір. Вдало подана протирічлива політика Англії 20-х років в азіатсько-тихоокеанському регіоні, яка сприяла підсиленню позицій США в цій частині земної кулі.

Складна і суперечлива історія XX сторіччя показана в праці французького історика Жана – Батіста Дюрозеля «Історія дипломатії».

Тексти найважливіших історичних документів, заяв, промов відомих політичних діячів, які є серйозним джерелом для вивчення зовнішньої політики Англії та США, надруковані в наступних виданнях: хрестоматія Є. А. Іваняна «История США», «Новая и новейшая история стран Америки и Европы» під редакцією М. В. Пономарьова, «Документы по истории Мюнхенского сговора 1937-1939 гг.», «Международные отношения и внешняя политика СССР (1871-1957)», «Документы внешней политики СССР», «Документы и материалы конца второй мировой войны», «Архив полковника Хауза», «Мировые войны XX века».

В цілому виконаний джерелознавчий та історіографічний аналіз дозволяє переконатися в необхідності подальшого розроблення та вивчення проблеми.

Список використаних джерел:

1. Хауз Э. архив полковника Хауза. – 1 т. – М.: Астрель, 2004. – 602 с.
2. Хауз Э. архив полковника Хауза. – 2 т. – М.: Астрель, 2004. – 744 с.
3. Мировые войны XX века. В 2 т. / Редкол.: В. А. Золотарев, Ю. В. Кудрина, В. Л. Мальков и др. – М.: Наука, 2002. – Т. 2. – 258 с.
4. Гринвилл Дж. История XX века. Люди. События. Факты: Пер. с англ. – М.: Аквариум, 1999. – 896 с.
5. Солонцов З. М. Дипломатическая борьба США за господство на море и противоречия империалистических держав (1918-1945). – М.: Межд. отн., 1962. – 502 с.
6. Черчилль У. Вторая мировая война: В 3 кн. – М.: Мисль, 1991. – Кн. 1. – 592 с.
7. Черчилль У. Мировой кризис. – М.: Эксмо, 2003. – 768 с.
8. Судейкин А. Г. Колониальная политика лейбористской партии Англии между двумя мировыми войнами. – М.: Наука, 1976. – 438 с.
9. Лазарев М. С. Крушение турецкого господства на Арабском Востоке. – М.: Наука, 1976. – 347 с.
10. Солонцов З. М. Дипломатическая борьба США за господство на море и противоречия империалистических держав (1918-1945). – М.: Межд. отн., 1962. – 356 с.
11. Ллойд-Джордж Дэвид. Правда о мирных договорах. – М.: Наука, 1957. – Т. 2. – 634 с.
12. Киссинджер Г. Дипломатия. – М.: Наука, 1997. – 634 с.
13. Никольсон Г. Как делался мир в 1919 году: Пер. с англ. И. С. Звавича. – М.: Полит. лит-ра, 1946. – 28 с.

14. Громыко В. История дипломатии. – М. : Полит. Лит-ра, 1965. – 814 с.
15. Горохов В. Н. История международных отношений (1918-1939) // Новая и новейшая история. – 2005. – № 6 – С. 210-213.
16. Субботин В. А. Страницы истории // Восток – 2001. – 32 – С. 105-120.

Макаревич А.С.

аспірант,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ВАКФ, ЯК МЕТОД ІСЛАМІЗАЦІЇ НОВОЗАВОЙОВАНИХ ЗЕМЕЛЬ В ОСМАНСЬКІЙ ІМПЕРІЇ В XIV-XVII СТ.

Історія Османської імперії по сьогоднішній день має багато невирішених питань і ще більше міфів, які створювались протягом не одного століття. Причиною цього є могутність держави османів, яка не влаштовувала її ворогів. Одвічне протистояння християнської і мусульманської релігій ще сильніше розпалювало вороже ставлення до ісламської імперії. Така тенденція чітко прослідковується в радянській і російській історичній літературі. Російські вчені в основу своїх студій закладають заздалегідь визначену концепцію, під яку підлаштовують виклад інформації: науковці створюють образ Османської імперії у якості агресора на територію Російської імперії, що призводить до применшення ролі держави османів на світовій арені, як самостійного і впливового суб'єкта історії [1; 2; 3]. З цієї ж позиції розглядається процес ісламізації новозавойованих земель. Радянські вчені розглядали навернення в іслам суто з негативних позицій. На нашу думку, такий категоричний підхід не може висвітлити проблему ісламізації у всій повноті, адже існували різноманітні методи втілення політики навернення в іслам, а також численні привілеї для мусульман.

Одним з таких методів був процес заснування вакфів. Вакф – це заповідане майно, доходи з якого призначались на релігійні або благочинні цілі. Певна особа дарувала своє майно з довічною відмовою від усіх прав на нього. Це могли бути лавки, караван-сараї, хамами, фабрики, земельна власність, будинки або ж окремі речі. Відомий історик-османіст Халіль Іналджик наголошує на тому, що вакф гарантував беззаперечне існування громадських служб та установ [4, с. 152], адже акт вакфіє забезпечував прибутки із заповіданого певною особою майна, спрямовані виключно на благочинність. Жертвувати могла як сама держава в особі вищої адміністрації, так і окремі особи, які звільнялись від податків [5, с. 134]. Евлія Челебі при описі містечка Болу згадує благочинну діяльність Шемсі-паши: «Серед бань відома баня Шемсі-паши. Є 7 караван-сараїв, бедестан, 7 фонтанів. Все це плоди благочинності Шемсі-паши» [6, с. 61].

Благочинні установи такого типу створювались і в новозавойованих містах. Мечеті, базари, караван-сараї, хамами, медресе, бедестани, хане у